

Vem bryr sig och vem kan man lita på? Skolans betydelse för ungdomars sociala tillit

CARINA GUNNARSON –
KATARINA BARRLING HER-
MANSSON – KARL LOXBO¹

Syfte och mål

I ett jämförande perspektiv är Sverige ett samhälle med hög social tillit, låg korruption och högt politiskt förtroende (Rothstein 2003; Holmberg och Weibull, 2004). Forskning visar att närvaron av social tillit i samhället är avgörande för ekonomisk tillväxt, låg korruption och fungerande demokratiska institutioner. Ett samhälle med hög grad av tillit leder till positiva effekter som ökad trygghet, mer ekonomisk jämlikhet, ökad tolerans, bättre hälsa samt ökade möjligheter att lösa samhällsproblem av olika slag (Coleman, 1990; Fukuyama, 1995; Putnam, 1993, Rothstein och Uslaner, 2005; Uslaner, 2002).

Trots att den sociala tilliten haft en jämnt hög nivå i Sverige sedan 1981 finns det tecken som tyder på att detta är på väg att förändras. Undersökningar visar att tilliten är mindre utbredd bland ungdomar i åldern 15-19 år än andra grupper. Eftersom tillit samvarierar med upplevd hälsostatus (Inglehart, 1990) är en ytterligare förändring att svenska ungdomars

psykiska hälsa har försämrats under de senaste tjugo åren (SOU 2006:77; Rothstein, 2008; Ungdomsstyrelsen, 2007:14). Vidare har Sverige idag problem med utanförskap i utsatta bostadsområden med frustrerade ungdomar som gör sig skyldiga till vandalisering och stenkastning mot poliser, brandmän och sjukvårdspersonal. Då låg tillit till staten tros påverka tilliten till andra människor ger även denna utveckling anledning till oro.

Denna förändring är utgångspunkt för detta projekt, vars syfte är att kartlägga och förklara varför svenska ungdomar har lägre tillit än andra grupper. Trots att litteraturen på området är relativt enig om vilka mekanismer som upprätthåller tillstånd av hög respektive låg tillit i olika samhällen är kunskapen om förändring mer begränsad, d.v.s. orsakerna till att tilliten ökar eller minskar (Freitag och Traunmüller, 2009; Fukuyama, 1995; Rothstein, 2005; Stolle, 2003; Uslaner, 2002).

Syftet med projektet är att studera skolans inverkan på ungdomars sociala tillit. Trots att forskningen kring socialt kapital visar att fungerande, effektiva och rättvisa institutioner skapar ökad tillit finns det mycket få studier som kombinerar indikatorer på social tillit med undersökningar av skolans inre liv. Givet skolans centrala roll i unga människors liv är det rimligt att anta att denna offentliga institution, mer än andra offentliga institutioner, aktivt formar ungdomars värderingar (Newton, 1999). Följande frågor bildar utgångspunkt för vår studie:

- Är lägre tillit en generell trend bland svenska grundskolungdomar? Skiljer sig utvecklingen åt mellan olika skolor, samhällsgrupper eller mellan elever av olika kön?
- Vilka mekanismer är i rörelse då tillit byggs upp respektive raseras? a) Påverkar variationer i skolans organisering

1 Carina Gunnarson (projektledare) är verksam vid Uppsala universitet. Katarina Barrling Hermansson och Karl Loxbo är verksamma vid Linnéuniversitetet.
E-post: carina.gunnarsson@statsvet.uu.se, carina.bartling.hermansson@lnu.se, karl.loxbo@lnu.se

och styrform ungdomars tillit till andra människor? b) Finns det ett samband mellan skolmiljö och utvecklingen av tillit hos unga människor?

Områdesöversikt

Forskningen på detta område indikerar att samhällen tenderar att hamna i olika jämviktslägen. Vissa samhällen genomsyras av utbredd misstro, hög korruption, misstroende mot staten och icke-samarbete – en negativ spiral som är svår att ta sig ur – medan andra lyckas upprätthålla en positiv cirkel av hög tillit, frånvaro av korruption, hög tolerans och samarbete (Coleman, 1990; Putnam, 1993; Rothstein, 2005). Den sociala tilliten beskrivs ofta som det kitt som håller samhället samman och gör livet mer behagligt – medan frånvaron av tillit gör livet både krångligare och svårare, ibland rent av till en kamp för överlevnad (Uslaner, 2002: 10-11).

Det finns idag relativt stor kunskap om de olika mekanismer som upprätthåller de två olika jämviktslägena för samhällen – samarbete eller icke-samarbete. Däremot är kunskapen mer begränsad om förändring och vilka mekanismer som leder till att tilliten ökar eller minskar i samhället (Freitag och Traunmüller, 2009; Fukuyama, 1995; Rothstein, 2005; Stolle, 2003; Uslaner, 2002).

Medan tidigare forskning betonat vikten av deltagande i organisationslivet för bildandet av social kapital (Putnam, 1993) har senare forskning alltmer lyft fram institutionernas betydelse (Levi, 1998; Rothstein, 1998; Tarrow, 1996). Enligt det nyinstitutionella perspektivet kan social tillit byggas genom att statens institutioner agerar på ett rättvist sätt, att kompetens och ärlighet hos tjänstemännen belönas och överträdelse beivras (Levi, 1998). Om medborgarna blir rättvist behandlade

av tjänstemän och om staten betraktas som pålitlig, leder detta till att människor hyser större tillit till människor i allmänhet. Om erfarenheten är den omvända, att man blir orättvist eller illa behandlad, om tjänstemännen är oärliga, rigida eller agerar utan respekt eller medkänsla, är risken den omvända, att tilliten till andra människor går förlorad (Rothstein och Eek, 2009; Rothstein och Kumlin, 2005; Rothstein och Stolle, 2003; Stensöta, 2004; Stolle, 1999; 2003).

I denna studie kombineras ett makroperspektiv med ett mikroperspektiv. I det första fallet står skolans styrform i fokus för analysen. I det andra perspektivet inriktas analysen på faktorer inom skolan och i ungdomarnas vardagsmiljö.

Forskningsgrenen School Effectiveness Research (SER) anlägger ett nyinstitutionellt perspektiv. Denna forskning visar att skillnader i hur verksamheten är upplagd och organiserad vid enskilda skolor har en statistiskt mätbar effekt på elevers prestationer, också med kontroll för socioekonomiska bakgrundsfaktorer på individnivå (Luyten et al, 2005; Rutter och Maughan, 2002). Om nu skolans organisation och arbetssätt är en förklaring till hur väl elever tillgodogör sig kunskaper finns det anledning att tro att dessa variationer också är viktiga för formerandet av social tillit. För att på mikronivå identifiera vilka institutionella faktorer inom skolmiljön som kan påverka ungdomars sociala tillit tar vi ytterligare hjälp av skolforskning. Disciplinen har identifierat en mängd faktorer som kan tänkas påverka elevernas värderingar och prestationer, exempelvis skolprogram, skolklimat, klassrumsklimat, lärarnas ”dolda agenda” (personliga värderingar), obligatoriska eller frivilliga aktiviteter, elevernas engagemang i olika sociala projekt, elevers interaktion med andra elever, skolans interaktion med för-

äldrar, skolledarens och lärarnas kompetens samt elevernas deltagande i skolans beslutsfattande (Bricker, 1989; Ehman, 1980; Hess och Torney, 1967; Holland och André, 1987; Luyten, 2003; Niemi och Junn, 1998; Oppenheim, 1977; Rutter och Maughan, 2002; Torney et.al., 1999; White, 1996).

Det finns flera skäl till att närmare studera skolans effekter på social tillit. Ett argument är empiriskt: för de allra flesta människor representerar skolan den första personliga erfarenheten av en offentlig institution. Givet skolans centrala roll i unga människors liv är skolan, jämte den egna familjen, en mer trolig fostrare av tillit än någon annan offentlig institution (Newton, 1999). Dessutom har forskningen om socialt kapital inte i tillräcklig utsträckning undersökt ungdomars syn på tillit, utan studierna har i hög grad inriktats på vuxna, trots att det finns skäl att anta att tilliten grundläggs tidigt i livet. Detta projekt fyller sålunda ett viktigt kunskapshål. Om tilliten grundas tidigt, vilka faktorer är i så fall avgörande för om den växer eller raderas under denna formativa period i unga människors liv?

Ett annat argument är teoretiskt: det finns en viktig brygga att bygga mellan forskning om socialt kapital och skolforskning. Medan forskningen om socialt kapital pekar på både vikten av utbildning (Uslaner, 2002) och goda samhällsinstitutioner (Levi, 1998; Mizstal, 1996) för bildandet av social tillit, finns det hittills få studier av skolan som fostrare av tillit.¹ Skolforskningen, å den andra sidan, har inte studerat skoleffekter på social tillit utan snarare intresserat sig för skolans inflytande över elevernas kunskapsnivå, deras tillit till det politiska systemet, värde-

ringar om gott medborgarskap eller framtida politiska beteende.

Projektbeskrivning

Den forskningsfråga som styr projektet är: hur skapas och raderas social tillit? Empiriskt undersöks detta genom att i ett första steg studera om variationer mellan olika skolors organisations- och styrningsformer har effekt på ungdomars sociala tillit generellt. Därefter görs en panelstudie där utvecklingen av ungdomars attityder till social tillit undersöks över tid i ett strategiskt urval, där skolorna är valda för att de uppvisar stora skillnader avseende bl.a. socioekonomisk nivå. Panelstudien genomförs i två omgångar där vi följer en grupp ungdomar under deras högstadiår (13-16-åringar).

Skolan har genomgått stora förändringar under den senaste tjugoårsperioden, t.ex. kommunalisering, övergång från regel- till målstyrning, införande av skolpeng samt ett ökat inslag av friskolor. Fram till början av 1990-talet, då skolan låg under statligt huvudmannaskap, var det överordnade målet lika standard och enhetlighet mellan skolor i alla Sveriges kommuner. Även om detta fortfarande framförs som det överordnade målet, innebär den decentraliserade styrningen att det blir svårare att uppnå (Pierre 2007:16). Skolor i Sverige har blivit alltmer olika, bland annat med avseende på interna beslutsprocesser, huvudmannaskap, resurser, graden av självbestämmande samt lärar-, föräldra- och elevinflytande (Jarl m.fl. 2007). Kan skillnader mellan olika skolors organisations- och styrform, d.v.s. minskad enhetlighet, tänkas påverka utvecklingen av elevers sociala tillit?

Studien syftar även till att förbättra kunskapen om vilka faktorer i skolmiljön som bidrar till eller förhindrar bildandet av so-

1 Gunnarson (2008).

cial tillit. De skolrelaterade variablerna kommer även att prövas i förhållande till alternativa förklaringar som är relaterade till elevernas familjebakgrund, fritidsvanor (deltagande i organisationer), bostadsområde samt olika individuella faktorer som kön, egna ambitioner i skolan, individuell hälsostatus och medievanor.

Undersökningens beroende variabel, social tillit, definieras som den tillit människor har gentemot personer som de personligen inte känner. Social tillit brukar mätas genom att ställa fråga om respondenten "litar på människor i allmänhet eller att man inte kan vara nog försiktig i relationen till andra". För att underlätta jämförelser kommer den att användas också i denna studie. Det finns en tendens i tillitslitteraturen att uppfatta tillit och misstro som motsatspar, där frånvaron av tillit betraktas som ett allvarligt problem (Papakostas, 2009). Som några forskare konstaterar är dock en blind tilltro till främmande människor inte alltid av godo. Det kan rent av finnas skäl till att ompröva värdet av tillit om det leder till "naiv godtrogenhet eller blind tilltro" (Blennberger, 2009). För att nyansera denna diskussion kommer frågan om tillit därför att kombineras med andra kompletterande mått på ungdomarnas tillit till olika kategorier av människor (boende i deras bostadsområde, stad, region, svenskar, utlänningar).

Forskningsdesign

En brist i forskningen om socialt kapital är att kvantitativ och kvalitativ metod sällan kombineras. Ambitionen här är att som ett komplement till enkäter genomföra ett brevprojekt med individuella svar och diskussioner i grupp kring olika scenarier eller tillitsrelaterade teman. Undersökningen består av fyra olika metodologiska ansatser; 1) Deskriptiv analys samt

analys av organisationsformens betydelse för socialt tillit; 2) panelstudie; 3) brevstudie; 4) fokusgruppsintervjuer.

1. Deskriptiv analys samt analys av variationer i skolans organisation och styrning

Kommunaliseringen, införandet av friskolor samt övergången från detaljerad regelstyrning till målstyrning har öppnat för lokala skolpolitiska varianter (Pierre 2007: 9). Det är variationen i sådana mer övergripande förutsättningar och hur dessa påverkar ungdomars tillit som står i centrum för den första delstudien. För att genomföra denna första del av projektet utgår vi från Skolverkets ICCS-studie för 2009.¹

I den första deskriptiva analysen undersöks om lägre tillit är en generell trend bland svenska grundskolor eller om utvecklingen skiljer sig åt mellan olika skolor, samhällsgrupper eller mellan elever av olika kön. I den andra och förklarande delen undersöks om variationer i organisation och styrning påverkar ungdomars tillit.

Denna första delstudie utgör grund till ett strategiskt urval skolor, där vi mer detaljerat vill granska vilka mekanismer som är i rörelse när tillit byggs upp eller raderas.

2. Panelstudie

I denna del av undersökningen studeras elevernas uppfattningar av skolan, snarare än effekten av skolans formella strukturer. Med utgångspunkt i det föregående del-

1 ICCS 2009 är en internationell studie om medborgar- och samhällsfrågor i skolan. Syftet med ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) är att undersöka hur unga människor i olika länder förbereds för att axla sin roll som medborgare. Data från ICCS-studien kommer enligt Skolverket bli tillgänglig under hösten 2010.

projektet, *variationer i skolans organisation och styrning*, görs ett strategiskt urval. Av praktiska skäl inriktas panelstudien på ett strategiskt urval av skolor i storstockholmsområdet, där det finns ett rikt utbud av skolor både i gynnsamma och i mindre gynnsamma miljöer. De utvalda skolorna blir föremål för en panelstudie i två omgångar där vi följer en grupp ungdomar från årskurs 7 till årskurs 9. Några av de skolfaktorer som kommer att undersökas är om eleverna uppfattar skolans lärare som rättvisa (*fairness of institutions*), om eleverna upplever att det är lätt att närma sig lärare och skolledare (*openness of structures*), om eleverna upplever att lärare och annan personal har ett personligt engagemang i eleverna (*logic of care*) samt om interaktionen mellan eleverna i skolan är vänlig (*peer interaction*). Vidare analyseras om elevernas tillit påverkas av om de deltar i olika aktiviteter i skolan, t.ex. idrott, teater, miljöarbete. Enkäten kompletteras med en enkät till skolledning och lärare.

Flera alternativa förklaringar kommer även att prövas. En annan källa till social tillit är den egna familjen. Detta är ett relativt försummat område inom forskningen kring socialt kapital även om betydelsen av barnuppfostran har uppmärksammats (Bennich-Björkman, 1998; Stolle, 2003; Uslaner, 2002). En ytterligare källa till social tillit är ungdomars deltagande i organisationsliv. Även om få studier har kunnat belägga sambandet mellan deltagande i organiserade aktiviteter och tillit, kommer vi här att ställa andra typer av frågor som fångar in den interna stämningen inom organisationerna, som vi tror kan ha en effekt på tilliten. Vi kommer också att ställa frågor i studien om umgängesvanor i allmänhet, även icke-organiserade aktiviteter. Vi avser här att undersöka om individuella faktorer som kön, egna ambicio-

ner i skolan, upplevd hälsa eller medievänor påverkar tilliten.

3. Brevstudie

Det tredje delprojektet utgörs av en brevstudie. En liknande undersökning genomfördes av Gunnarson i Palermo där elever i fyra klasser fick skriva egna brev på teman som ”en vanlig dag i mitt liv”, ”mitt kvarter”, ”mina relationer till andra”, ”viktiga händelser under mina skolår” (Gunnarson, 2008).¹ Vi kommer därmed att kunna iaktta om eleven ifråga har förlorat eller vunnit tillit under högstadietiden och jämföra med elevens egna och mer fria resonemang om social tillit.

4. Fokusgruppsintervjuer

Syftet med fokusgruppsintervjuerna är att ta fram det material som tillsammans med brevstudierna utgör projektets kvalitativa del. Inom ramen för en fokusgrupp iaktas hur skoleleverna förhåller sig till och diskuterar olika tillitsrelaterade konstruerade exempel, scenarier eller teman. Därigenom nås ökad insikt om hur ungdomar resonerar kring tillit till andra människor.

Utbildningsvetenskaplig relevans

Enligt de skolpolitiska målen ska skolan inte bara främja elevers kunskapsuppbyggnad. Utbildningen skall enligt skollagen också främja elevernas harmoniska utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar. Skolverksamheten skall utformas i samklang med grundläggande demokratiska värderingar där skolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och den gemensamma miljön (1985:100, 1 kap. 2 §). I läro-

1 Brevundersökningen inspirerades av en tidigare undersökning av Skolverket i Sverige (Skolverket, 1995).

plan 94 framgår att eleverna ska lära sig att vara toleranta, känna empati med andra och att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Alla som arbetar i skolan ska ”medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen” (LPo94: 8). Även om ordet social tillit inte nämns explicit, uttrycks mål som ligger mycket nära forskningsfrågorna i denna studie.

Tidigare resultat

I Gunnarsons studie av ett skolprogram i Palermo identifierades flera skolvariabler som påverkar ungdomars tillit (öppenhet, rättvisa, typ av interaktion mellan eleverna). I en uppföljande studie fann vi att elevernas sociala tillit ökade om eleverna deltog i olika organiserade aktiviteter inom skolan. Om deltagandet i organisationer däremot ägde rum *utanför* skolan, hade detta en negativ effekt på elevernas tillit. I detta projekt vidareutvecklas resultaten med ett nytt empiriskt material och förfina- nade analysinstrument.

Referenser

- Bennich-Björkman L. (1998). “Strong individuals, weak society? Child rearing and the decline of social capital after World War II.” Paper presented at the ECPR Joint Sessions, Warwick, March 23-38.
- Blennberger, E. (2009). ”Att tolka tillit – begrepp och grundfrågor” i Trädgårdh, L. *Tillit i det moderna Sverige: Den dumme svensken och andra mysterier*, Stockholm: SNS.
- Bricker, D.C. (1989). *Classroom Life as Civic Education: Individual Achievement and Student Cooperation in Schools*. New York: Teachers College Press.
- Coleman, J. (1990). *Foundations of social theory*. Cambridge, MA: Belknap Press.
- Delhey J. & Newton K. (2003). “Who trusts? The origins of social trust in seven societies”. *European Societies* 5(2): 93-137.
- Dishion, T.J., Nelson, S.E. & Bullock, B.M. (2004). “Premature adolescent autonomy: Parent disengagement and deviant peer processes in the amplification of problem behaviour”. *Journal of Adolescence*, 27, 515–530.
- Ehman, L. H. (1980). “The American school in the political socialization process”. *Review of Educational Research* 50(1): 99–119.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wägnérud, L. (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Freitag M. & Traummüller, R. (2009). “Spheres of trust: An empirical analysis of the foundations of particularised and generalised trust”. *European Journal of Political Research* 48: 782-803.
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: The Social Virtues and Creation of Prosperity*. London: Farrar, Straus and Giroux.
- Gunnarson, C. (2008). *Cultural Warfare and Trust: Fighting the Mafia in Palermo*, Manch.: Manchester University Press.
- Gunnarson, C. & Loxbo, K. “School, Antimafia and Generalized Trust”, under peer review.
- Hess, R.D. & Torney, J. (1967), *The Development of Political Attitudes in Children*, Chicago: Aldine Press.
- Holland, A. & André, T. (1982), “Participation in extracurricular activities in secondary school: what is known, what needs to be known?”, *Review of Educational Research*, 57:4, pp. 437-66.
- Holmberg, S. & Weibull L. (2004) (red). *Ju mer vi är tillsammans: 27 kapitel om politik, medier och samhälle: SOM-undersökningen 2003*. Göteborg: SOM-institutet.
- Inglehart, R. (1990), *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton: Princeton University Press.
- Jarl, M., Kjellgren, H & Quennerstedt, A (2007). ”Förändringar i skolans organisation och styrning”, i Pierre, J. red. *Skolan som politisk organisation*, Malmö: Gleerup.
- Levi, M. (1998). “A state of trust”. In V. Braithwaite & M. Levi (eds.) *Trust and Governance*. New York: Russell Sage.

- Lindbom, A. red. (2007). *Friskolorna och framtiden – segregation, kostnader och effektivitet*. Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Luyten, H. (2003). "The size of school effects compared to teacher effects: An overview of the research literature". *School Effectiveness and School Improvement* 14(1): 31-51.
- Luyten, H., Visscher A. & Witziers, B. (2005). "School effectiveness research: From a review of the criticism to recommendations for further development". *School Effectiveness and School Improvement* 16(3): 249-279.
- Misztal, B. A. (1996). *Trust in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.
- Newton, K. (1999). "Social and political trust in established democracies". In P. Norris (ed.), *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, pp. 169-187.
- Niemi, R.G. & Junn, J. (1998), *Civic Education: What Makes Students Learn*, New Haven: Yale Univ. Press.
- Oppenheim, A.N. (1977), *Civic Education and Participation in Democracy: The German Case*, London: Sage.
- Papakostas, A. (2009) *Misstro, tillit, korruption – och det offentliga civiliseringen*, Lund: Studentlitteratur.
- Putnam, R. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Rothstein, B. (1998), *Just Institutions Matter: The Moral and Political Logic of the Universal Welfare State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rothstein, B. (2003). *Sociala fallor och tillitens problem*. Stockholm: SNS förlag
- Rothstein, B. & Stolle, D. (2003) "Social capital, impartiality and the welfare state: an institutional approach". In M. Hooghe & D. Stolle (eds). *Generating Social Capital: Civil Society and Institutions in Comparative Perspective*. New York: Palgrave Macmillan.
- Rothstein, B. (2005). *Social Traps and the Problem of Trust*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rothstein, B. & Uslaner, E. (2005) All for all. Equality, corruption and social trust, *World Politics* 58(3), pp. 41-73.
- Rothstein, B. (2007) "Den effektiva skolan och ledarskapets mystik" i Pierre, J. red. *Skolan som politisk organisation*, Malmö: Gleerup.
- Rothstein, B. (2008) "Den svåra konsten att lita på andra, att vara nöjd med sig själv och att vara ung", i Holmberg, S. & Weibull, L. *Skilda världar*, SOM-rapport Nr. 44, ss 149-158.
- Rothstein, B. & Eek, D. (2009), "Political corruption and social trust: An experimental approach". *Rationality and Society* 21(1):81-112.
- Rothstein, B. & Kumlin, S. (2005), "Making and breaking social capital: The impact of welfare-state institutions". *Comparative Political Studies* 38:339-365.
- Rutter, M. & Maughan, B. (2002) "School effectiveness findings 1979-2002", *Journal of School Psychology* 40(6):451-474.
- SOU 2006:77, *Ungdomar, stress och psykisk ohälsa: analyser och förslag till åtgärder: slutbetänkande* Stockholm: Fritzes.
- Stensöta, H. (2004). *Den empatiska staten. Jämställdhetens inverkan på daghem och polis 1950-2000*. Gothenburg University: Department of Political Science.
- Stolle, D. (1999). "Communities, citizens and local government: generalized trust and the impact of regional factors: a study of three regions in Sweden". Paper presented at the 95th annual meeting of the American Political Science Association, Atlanta, 2-5 September.
- Stolle, D. (2003). "The sources of social capital". In M. Hooghe & D. Stolle (eds). *Generating Social Capital: Civil Society and Institutions in Comparative Perspective*. New York: Palgrave Macmillan, pp. 19-42.
- Tarrow, S. (1996). "Making social science work across space and time: a critical reflection on Robert Putnam's Making democracy work". *American Political Science Review* 90(2): 89-97.
- Torney-Purta, J, Lehmann, R., Oswald H. & Amadeo, J.-A. (1999), *Civic Education Across Countries: Twenty-Four National Case Studies from the IEA Civic Education Project*, Amsterdam. International Association for the Evaluation of Educational Achievement.
- Ungdomsstyrelsen, 2007:14, *Fokus 07: En analys av ungas hälsa och utsatthet*, Stockholm: Fritzes.
- Uslaner, E. M. (2002), *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge: Cambridge University Press.
- White, P. (1996), *Civic Virtues and Public Schooling: Educating Citizens for a Democratic Society*, New York: Teachers College Press.